

SPOTKANIA Z NIEDŹWIEDZIAMI

NURIA SELVA
TERESA BEREZOWSKA-CNOTA
AGNIESZKA OLSZAŃSKA
AGNIESZKA SERGIEL

1 | Spotkanie z niedźwiedziem
fot. Tomasz Zwijacz-Kozica

Po pierwsze i najważniejsze – staraj się unikać spotkania z niedźwiedziem

Unikanie bardzo bliskich spotkań z niedźwiedziami jest najskuteczniejszą formą zapewnienia sobie bezpieczeństwa. Dlatego przebywając w gęstym lesie bądź czujny, a w górach poruszaj się tylko po wyznaczonych ścieżkach. Poza szlakami ryzyko niebezpiecznych spotkań jest wyższe. Jeśli jesteś zmuszony zboczyć ze szlaku, gwizdź lub mów. Zwłaszcza, gdy widoczność jest ograniczona – na przykład podczas mgły. Miej na uwadze, że idąc pod wiatr również możesz zaskoczyć zwierzę.

Zachowaj szczególną ostrożność przebywając w miejscach, w których istnieje duże prawdopodobieństwo spotkania niedźwiedzia: w młodnikach lub w gęstych zaroślach (gdzie niedźwiedź może odpoczywać podczas dnia), w miejscach obfitujących w leśne owoce, w pobliżu padliny i miejsc dokarmiania zwierzyny. Wypatruj tropów lub innych śladów obecności niedźwiedzi – jeśli są świeże, bądź czujny! Zwłaszcza, jeśli zauważyłeś, że tropy są różnej wielkości – możesz się spodziewać samicy z młodymi.

Zawsze staraj się, by zwierzę usłyszało cię zawczasu i mogło zejść z Twojej drogi. Możesz gwizdać, rozmawiać lub śpiewać – zrób wszystko, by go nie zaskoczyć. Niedźwiedzie mają dobrze rozwinięty zmysł węchu i słuchu, w miarę możliwości będą unikać bezpośredniego kontaktu z człowiekiem. Doświadczenie pokazuje, że zaskoczenie jest najczęstszą przyczyną

DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ
O NIEDŹWIEDZACH
BRUNATNYCH

<https://carpathianbear.pl/>

ataku. Pamiętaj, że las jest domem zwierząt, a my jesteśmy w nim tylko gośćmi. Nie przeszkadzaj im. Po zmroku poruszaj się po lesie tylko wówczas, gdy jest to absolutnie konieczne, bowiem o tej porze zwierzęta stają się aktywne i intensywnie żerują. One także potrzebują spokoju! Miej świadomość, że niedźwiedź to nie miś.

Jeśli spacerujesz z psem, trzymaj go zawsze na smyczy. Jeśli jesteś sam lub w towarzystwie jednej osoby, powinieneś być szczególnie ostrożny. Najpoważniejsze lub śmiertelne w skutkach ataki miały miejsce w przypadku samotnych wędrowek lub dotyczyły grup dwuosobowych. Jeśli wędrujesz w liczniejszej grupie, starajcie się nie rozchodzić, trzymajcie się razem i rozmawiajcie. Jeśli musicie przejść przez młodnik czy gęste zarośla, nie rozchodźcie się! Rozproszone osoby mogą sprowokować lub spłoszyć niedźwiedzia i przegonić go na innych członków grupy.

Nigdy nie próbuj wabić niedźwiedzi jedzeniem, nie zbliżaj się do nich, aby zrobić zdjęcie, nie przeszkadzaj im podczas zimowego snu. Te nieodpowiedzialne zachowania mogą być tragiczne w skutkach – nie tylko dla ciebie, ale i dla niedźwiedzia.

Bliskie spotkania z niedźwiedziami

Przypadki agresywnych zachowań niedźwiedzi wobec człowieka zdarzają się w Polsce niezwykle rzadko. Trzeba pamiętać, że każde bliskie spotkanie z niedźwiedziem niesie niebezpieczeństwo, jednak zazwyczaj jest ono znacznie mniejsze, niż większość osób sądzi. Ich najczęstszą przy-

czyną jest zaskoczenie zwierzęcia. Zdarzało się, że na przykład osoba wędrująca pod wiatr zaskoczyła niedźwiedzia, który był zajęty żerowaniem lub odpoczywał w gęstych zaroślach. Podobnie, zdarzało się, że osoby przeszukujące gęste młodniki i zarośla w poszukiwaniu zrzuconych poroży jeleni, stawały nagle twarzą w twarz z zaskoczonym niedźwiedziem.

Niedźwiedzie starają się unikać kontaktów z ludźmi. Niedźwiedź brunatny nie traktuje człowieka jako potencjalnej ofiary: nie będzie chciał cię zjeść. Zdarzają się jednak osobniki przyzwyczajone do obecności człowieka – zwykle to zwierzęta, które nauczyły się korzystać z jedzenia pozostawionego przez ludzi, czy to na śmietnikach i nielegalnych wysypiskach śmieci czy wysypywanego w lesie jako przynęta. Takie niedźwiedzie mogą zbliżać się do ludzi celowo, właśnie po to, by zdobyć pożywienie. Przypadki te są w Polsce rzadkością, jednak w ostatnich latach obserwujemy ich coraz więcej.

Zdecydowana większość bezpośrednich ataków niedźwiedzi na ludzi jest reakcją obronną. Oznacza to, że niedźwiedź reaguje agresywnie, ponieważ czuje się zagrożony. Gdy zwierzę zostanie niespodziewanie zaskoczone, będzie broniło swojego żeru, a samica swojego potomstwa. Najczęściej odnotowywanymi przyczynami ataku niedźwiedzia na ludzi były: (1) nagłe zaskoczenie niedźwiedzia (np. w młodniku), (2) spotkanie samicy z młodymi, (3) obecność puszczonego wolno psa towarzyszącego wędrującej osobie.

Pamiętaj, że im bliżej niedźwiedzia znajdziesz się w chwili, gdy cię spostrzeże, tym większe ryzyko, że zareaguje defensywnie. Podczas okresu godowego (maj–czerwiec) niedźwiedzie są bardzo aktywne także w ciągu dnia, pokonują wówczas duże odległości w poszukiwaniu partnera. Młode osobniki, które odłączyły się od matki, mogą zbliżać się do ludzi z ciekawości. Ataki niedźwiedzi na ludzi są mimo wszystko epizodycznymi przypadkami i nie mają nic wspólnego z liczebnością niedźwiedzi na danym obszarze.

Co zrobić, gdy znajdziesz się zbyt blisko niedźwiedzia?

Podczas bezpośredniego spotkania z niedźwiedziem najważniejsze jest zachowanie spokoju. Nie ulegaj panice, nie uciekaj, postaraj się zorientować w sytuacji. W żadnym wypadku nie zbliżaj się do zwierzęcia. Jeżeli niedźwiedź nie jest świadomy twojej obecności, wycofaj się cicho i powoli, gdy nie będzie patrzył w twoją stronę. Obserwuj go. Nie krzycz, ponieważ w ten sposób możesz go zaskoczyć i sprowokować do ataku. Upewnij się, że istnieje wystarczająco dużo miejsca i wolna droga ucieczki dla zwierzęcia, na wypadek gdyby nagle cię spostrzegło. Jeśli spotkasz młodego ciekawskiego niedźwiedzia, pamiętaj, że jego matka prawdopodobnie jest w pobliżu. Zawróć i opuść miejsce drogą, którą przyszedłeś.

Jeśli niedźwiedź już cię zauważył, zachowaj spokój i pozostań na swoim miejscu. Nie biegnij, to może sprowokować po-

2 | Niedźwiedzica Kasia zaglądająca do schroniska przy Morskim Oku
fot. Jan Słupski

goń! Niedźwiedź stojąc na tylnych łapach bada otoczenie, aby potwierdzić informacje dostarczone za pośrednictwem słuchu i węchu. Wbrew temu, co widziałeś w filmach ze swojego dzieciństwa, niedźwiedź stojący na dwóch łapach wcale nie zamierza cię zaatakować. Zachowaj spokój. Staraj się pokazać zwierzęciu, że ma do czynienia z człowiekiem. Daj mu znać o swojej obecności mówiąc niskim, stanowczym głosem. Wycofaj się powoli i ostrożnie drogą, którą przyszedłeś – nigdy nie uciekaj! Stale obserwuj niedźwiedzia. Staraj się być opanowanym. Podczas bliskiego spotkania nie patrz drapieżnikowi w oczy (dla zwierząt to sygnał agresji). Jeśli niedźwiedź się zbliża, pozostań na swoim miejscu i odzywaj się spokojnym głosem. Jeśli się zatrzyma – zwiększ dystans wycofując się powoli. Postaraj się zejść mu z drogi. Być może tylko tego oczekuje.

<https://carpathianbear.pl/niedzwiedzie-brunatne/spotkania-z-niedzwiedziami/>

Zaskoczony niedźwiedź zapewne nie zdążył skryć się w bezpiecznym miejscu, bo pojawiłeś się nagle lub obudziłeś go z zimowego snu. A może to samica z młodymi lub niedźwiedź przy padlinie. Rozdrażniony może zaatakować, jednak zwykle jest to pozorowany atak. Powinieneś jak najszybciej zasygnalizować mu swoje pokojowe intencje. Jeśli jesteście w grupie, trzymajcie się blisko siebie! Mów głośno, nie wykonuj żadnych gwałtownych gestów. Opuść miejsce spokojnie, nigdy nie biegnij! Szarżujący niedźwiedź często chce tylko przestraszyć intruza, wycofa się zanim dojdzie do bezpośredniego kontaktu. Jeśli jesteś zbyt blisko, a niedźwiedź podbiega do ciebie czy szarżuje, zachowaj spokój i staraj się stać prosto. Zwierzę prawdopodobnie zatrzyma się lub skręci tuż przed tobą. Fizyczne ataki naprawdę są rzadkością.

Gdy jednak widzisz, że dojdzie do bezpośredniego ataku, postaraj się odwrócić uwagę niedźwiedzia, kładąc przed sobą jakiś przedmiot. W przypadku, kiedy to nie pomoże, połóż się na brzuchu, lekko rozchyl nogi, żeby niedźwiedź nie mógł cię obrócić, palce rąk spleć za głową. W tej pozycji osłonisz głowę i kark. Jeśli masz plecak, zabezpieczy on Twoje plecy. Połóż ręce na szyi i chroń głowę – przy fizycznym kontakcie niedźwiedź często atakuje twarz. Przylegając brzuchem do ziemi lub przyjmując pozycję embrionalną ochronisz narządy wewnętrzne. Udawaj, że jesteś martwy. Zachowuj się tak biernie jak to tylko możliwe, dzięki temu wydasz się mniej groźny. Gdy niedźwiedź uzna, że nie jesteś dla niego żadnym zagrożeniem, odejdzie. Kiedy atak ustanie, pozostań w pozycji leżącej i poczekaj aż niedźwiedź oddali

się definitywnie. Sytuacje, gdy niedźwiedź atakuje cię, bo traktuje cię jako potencjalną ofiarę, są niezwykle rzadkie. Jeśli atak przedłuża się, niedźwiedź nie odstępuje lub zaczyna cię zjadać, to nie jest to już atak defensywny. Wtedy walcz i staraj się uderzać zwierzę w nos, oczy i pysk, użyj wszystkiego co masz pod ręką. Jeśli niedźwiedź zaatakuje cię w budynku lub namiocie, zawsze walcz. Pamiętaj, że najważniejsze, by unikać bezpośredniego spotkania z niedźwiedziem.

Ciesz się bezpiecznymi spotkaniami z niedźwiedziami

Jeśli zastosujesz się do powyższych zaleceń, twoje spotkania z niedźwiedziami będą bezpieczne. Wędruj po szlakach w ciągu dnia, bądź widoczny i słyszalny.

Nie chodź do lasu czy w góry sam. Nie dokarmiaj niedźwiedzi; pamiętaj, że może to spowodować zachowania problemowe i w konsekwencji sytuacje niebezpieczne także dla innych ludzi. Obserwuj niedźwiedzie zawsze ze szlaku lub specjalnie wyznaczonych miejsc i zawsze na odległość.

Szanuj prawa przyrody!

Nuria Selva

Teresa Berezowska-Cnota

Agnieszka Olszańska

Agnieszka Sergiel

Instytut Ochrony Przyrody

Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

al. Adama Mickiewicza 33, 31-120 Kraków

3 | *Niedźwiedź brunatny*
fot. Adam Wajrak

